

КОМУНАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»

СХВАЛЕНО

Вченою радою КНЗ «Черкаський
обласний інститут післядипломної
освіти педагогічних працівників
Черкаської обласної ради»

Протокол від 18.12.2025 №5

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. ректора КНЗ «Черкаський
обласний інститут післядипломної
освіти педагогічних працівників
Черкаської обласної ради»

Наталія ЧЕПУРНА
Наказ від 26.12.2025 № 127

ПРОГРАМА

**підвищення кваліфікації вчителів української мови і літератури закладів
загальної середньої освіти «РЕАЛІЗАЦІЯ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ
ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ У ДРУГОМУ ЦИКЛІ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ
ОСВІТИ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ (7–9 КЛАСИ): ЗМІСТОВІ
ПРІОРИТЕТИ, ОРГАНІЗАЦІЙНІ МОДЕЛІ Й ІННОВАЦІЙНІ
МЕТОДИКИ»**

Розробники: комунальний навчальний заклад «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради» (Січкара С.І., Архипова В.П., методисти лабораторії гуманітарних дисциплін комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»).

Напрямок підвищення кваліфікації: сучасні підходи до навчання в Новій українській школі на рівні базової середньої освіти.

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти (наказ МОН від 12.10.2022 № 904).

Термін дії програми: з 26.12.2025 до 26.12.2030 року.

Рецензенти:

Назаренко Галина, доктор педагогічних наук, професор, проректор із науково-методичної роботи комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»;

Казміренко Тетяна, консультант з української мови і літератури комунальної установи «Центр професійного розвитку педагогічних працівників Монастирищенської міської ради».

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. Глобальні трансформації та воєнний стан вимагають від педагогів не лише дотримання держстандартів і євроінтеграційного вектора, а й високого рівня цифрової та інклюзивної грамотності. Для вчителя української мови і літератури, який працює в межах циклу предметного навчання, це означає вміння вибудувати ефективну комунікацію та створювати комфортне розвивальне середовище. Реалізація цих завдань безпосередньо полягає в оновленні професійних компетентностей вчителів мовно-літературної освітньої галузі, що є необхідною умовою для якісного впровадження Державного стандарту базової середньої освіти.

Програма підвищення кваліфікації вчителів української мови і літератури закладів загальної середньої освіти «Реалізація мовно-літературної освітньої галузі у другому циклі базової середньої освіти Нової української школи (7–9 класи): змістові пріоритети, організаційні моделі й інноваційні методики» (далі – програма) спрямована на підготовку вчителів до роботи за новим Державним стандартом базової середньої освіти в контексті вимог законодавства, зокрема Конституції України, законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», та на виконання заходів державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», з урахуванням положень: постанов Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 988-р «Про затвердження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року», від 21 серпня 2019 року № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників», професійного стандарту за професією «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 29 серпня 2024 № 1225, інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність учителя та з урахуванням європейського вектора розвитку освіти України, стратегії реформування галузі освіти в Україні, новітніх світових і вітчизняних наукових розробок, кращих практик у галузі освіти та професійного розвитку педагогів.

Цільова група: учителі української мови і літератури закладів загальної середньої освіти, які забезпечують реалізацію державного стандарту базової середньої освіти в другому циклі базової середньої освіти (базове предметне навчання).

Обсяг (тривалість): 30 год / 1 кредит ЄКТС.

Особливості реалізації програми: інтенсивна форма (2 тижні (навчальний тиждень понеділок - субота)).

Для реалізації програми залучаються тренери-педагоги, які пройшли відповідне навчання або підготовку за змістом програми.

Програма повною мірою враховує специфіку мовно-літературної освітньої галузі та передбачає організацію короткострокових курсів з

інтенсивним графіком навчання впродовж 2 тижнів (навчальний тиждень понеділок - субота).

Вивчення деяких питань модулів, окремих тем, послідовність вивчення, загальна кількість годин на вивчення тем можуть бути змінені, окремі питання тем програми можуть бути перенесені в інші теми залежно від загальної концепції робочої програми навчання.

Теоретична складова програми реалізується через інтерактивні відеолекції, вебінари, відеоконференції тощо. Практична складова – через практикуми, навчальні тренінги, семінари, майстер-класи із використанням технологій дистанційного навчання.

Матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу для дистанційного навчання в синхронному режимі: комп'ютерна техніка (комп'ютер, вебкамера, мікрофон або ноутбук), доступ до швидкісного інтернету, дистанційна платформа інституту як суб'єкта підвищення кваліфікації, програмне забезпечення для проведення відеоконференцій.

Форма підвищення кваліфікації: інституційна, дистанційна в синхронному режимі (онлайн).

Навчальні заняття в синхронному режимі при дистанційній формі навчання проводяться з використанням спеціального програмного забезпечення для проведення вебконференцій з обов'язковою участю слухачів.

У разі вимкнення електроенергії або з інших об'єктивних причин, які унеможливають підключення слухача до занять у синхронному режимі, за його запитом буде надана можливість переглянути відеозапис заняття.

Мета підвищення кваліфікації: розвиток професійних компетентностей учителів української мови і літератури щодо реалізації вимог Державного стандарту базової середньої освіти у другому циклі НУШ (7–9 класи) на засадах компетентнісного, діяльнісного, інтегративного та STEM-орієнтованого підходів; опанування інноваційних методик та організаційних моделей навчання для формування мовної особистості учня та розвитку його життєвих навичок

Завдання підвищення кваліфікації:

- забезпечити розвиток професійних компетентностей учителів закладів загальної середньої освіти, необхідних для реалізації Державного стандарту базової середньої освіти в межах циклу предметного навчання;
- поглибити й розширити компетентності вчителів української мови і літератури закладів загальної середньої освіти з методики викладання в межах циклу предметного навчання базової середньої освіти;
- активізувати розвиток значущих професійних якостей учителів закладів загальної середньої освіти;
- удосконалити вміння застосовувати інтегративний, STEM-орієнтований, діяльнісний та особистісно орієнтований підходи у розробці уроків та навчальних завдань.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

- Мовно-комунікативна (А1);

- Предметно-методична (А2);
- Інформаційно-цифрова (А3);

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

- **знання** сучасних тенденцій розвитку шкільної освіти, сучасних педагогічних підходів (компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого, інтегративного, STEM) та технологій навчання;
- **розуміння** принципів організації освітнього процесу на основі сучасних підходів, кооперативних і проблемно-проектних моделей, а також їх впливу на розвиток критичного та творчого мислення учнів;
- **вміння** розробляти уроки, компетентнісно орієнтовані завдання та практично спрямовані навчальні вправи з використанням сучасних педагогічних технологій;
- **готовність** упроваджувати сучасні підходи, кооперативні моделі та проектну діяльність для підтримки навчальної автономії учнів і формування їх здатності до усвідомленого освітнього вибору;
- **спроможність** організовувати навчальний процес із застосуванням рефлексії, формувального оцінювання та інноваційних методів для підвищення результативності та мотивації учнів;
- **здатність** оцінювати ефективність упроваджених підходів, аналізувати досягнуті результати та коригувати освітню діяльність для розвитку компетентностей учнів та їх готовності до профільного навчання.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації: поточне виконання кейс-завдань та підсумкове тестування (прохідний поріг – 75%).

Система оцінювання побудована на компетентнісному підході та передбачає не лише перевірку теоретичних знань, а й оцінювання здатності застосовувати здобуті знання на практиці. Результати навчання за програмою оцінюватимуться за бальною шкалою.

Документ про підвищення кваліфікації: за результатами виконання програми педагогічним працівникам видається сертифікат, технічний опис, дизайн, спосіб виготовлення, порядок видачі якого відповідає вимогам постанови Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 №800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (зі змінами).

Вартість: 470 гривень.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено лекційні та практичні заняття, самостійна робота слухачів та підсумкові заходи.

Особливістю *практичних занять* є виконання вправ, проведення досліджень, аналіз конкретних ситуацій і розв'язання професійних кейсів.

Самостійна робота слухачів містить завдання:

- для подальшого поглиблення знань з нормативно-правового забезпечення, яким регулюється питання створення безпечного й здорового простору ЗЗСО;

- із моделювання, дослідно-пошукової роботи, що покликані розвинути навички критичного мислення, рефлексії, аналізу ситуацій, прийняття правильних управлінських рішень;

- із удосконалення практичної складової професійних компетентностей педагогів і керівників з метою створення безпечного простору ЗЗСО в умовах надзвичайних ситуацій, бойових дій.

Підсумковими заходами є тестування, самооцінювання за допомогою Google-форми, що сприятимуть комплексній оцінці засвоєння матеріалу й формуванню навичок систематизації та аналізу отриманих знань.

Зміст програми складається з двох модулів та восьми взаємопов'язаних тем. На етапі завершення навчання за програмою слухачі складають підсумковий тест із тридцяти шести питань. Учасники, які успішно пройшли навчання та склали підсумковий тест, отримують сертифікат.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту програми, складає: 30 год, із них: 6 год — лекційні заняття, 20 год — практична робота, 2 год — самостійна робота, 2 год — контрольні заходи.

Навчально-тематичний план

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. Навчання в Новій українській школі з використанням сучасних підходів					
Тема 1.1. Зміна освітніх пріоритетів у НУШ: від накопичення знань до розвитку життєвих навичок	2	1	-	-	3
Тема 1.2. Компетентнісний і діяльнісний підходи як засіб розвитку читацької, комунікативної та культурної компетентностей учнів на уроках української мови і літератури	1	2	1	-	4
Тема 1.3. Особистісно орієнтований та інтегративний підходи (інтеграція мови, літератури, медіа)	1	2	1	-	4
Тема 1.4. STEM/STEAM-елементи в гуманітарній освіті (мовна аналітика, цифрові інструменти)	2	1	-	-	3
Усього годин за модулем 1	6	6	2	-	14
МОДУЛЬ 2. Технології реалізації сучасних підходів у викладанні української мови і літератури					

Тема 2.1. Особливості викладання української мови і літератури: сучасні підходи до реалізації компетентнісного потенціалу в мовно-літературній освітній галузі	-	2		-	4
Тема 2.2. Методичні засади реалізації діяльнісного та інтегрованого підходів у процесі викладання української мови і літератури	1	2	-	-	3
Тема 2.3. Універсальний дизайн навчання: гнучкий підхід до моделювання уроків української мови і літератури	-	2	-	-	2
Тема 2.4. Освітні інструменти (платформи, ресурси) та принципи групової онлайн-комунікації	2	3	2	-	7
Усього годин за модулем	-	8	-	-	8
Підсумкові заходи	-	-	-	2	2
Діагностування результатів навчання	-	-	-	1	1
Рефлексія якості навчання за програмою курсу	-	-	-	1	1
Усього	6	20	2	2	30

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. Навчання в Новій українській школі з використанням сучасних підходів

Тема 1.1. Зміна освітніх пріоритетів у НУШ: від накопичення знань до розвитку життєвих навичок

Трансформація цілей навчання: від трансляції знань до формування життєвих спроможностей. Літературна освіта як засіб формування м'яких навичок (soft skills). Автономія вчителя у виборі модельних програм та конструюванні навчального плану. Роль літератури у плеканні національної ідентичності та європейських цінностей.

Тема 1.2. Компетентнісний і діяльнісний підходи як засіб розвитку читацької, комунікативної та культурної компетентностей учнів на уроках української мови і літератури

Компетентнісний та діяльнісний підходи: від Державного стандарту до уроку. Нормативно-правове забезпечення (Державний стандарт). Структура літературної компетентності. Діяльнісний цикл навчання: «відчуваю – пізнаю – творю – рефлексую». Організація активного сприймання та практичного художнього моделювання. Упровадження ігрових технік та симуляцій у

навчання. Активізація сприймання літератури через практичне моделювання, ігрові симуляції та розвиток творчого потенціалу учнів.

Тема 1.3. Особистісно орієнтований та інтегративний підходи (інтеграція мови, літератури, медіа).

Методики формування ключових компетентностей засобами літератури. Наступність у навчанні: як складність практико-спрямованих завдань зростає від 7 до 9 класу.

Формування ключових компетентностей і медіаграмотності через синтез мови, літератури та мистецтва з дотриманням принципу наступності (7–9 кл.) та посиленням складності творчих завдань.

Педагогіка партнерства: взаємодія «вчитель–учень/учениця–батьки». Індивідуальна освітня траєкторія учня/учениці. Адаптація та модифікація завдань для учнівства з особливими освітніми потребами.

Психологічне розвантаження та арт-терапевтичні елементи на уроці. Створення безпечного, вільного від дискримінації освітнього простору.

Тема 1.4. STEM/STEAM-елементи в гуманітарній освіті (мовна аналітика, цифрові інструменти).

Поєднання філології з елементами дизайну та інженерії (STEAM), що дозволяє здобувачам освіти створювати складні творчі продукти: від цифрових інтерактивних плакатів до 3D-моделей літературних світів.

Використання онлайн-платформ для створення подкастів, медіапрезентацій та віртуальних екскурсій як складова формування практичних навичок, необхідних для самореалізації в сучасному високотехнологічному суспільстві.

МОДУЛЬ 2. Технології реалізації сучасних підходів у викладанні української мови і літератури

Тема 2.1. Особливості викладання української мови і літератури: сучасні підходи до реалізації компетентнісного потенціалу в мовно-літературній освітній галузі.

Механізми переходу від репродуктивного навчання до формування життєвих спроможностей учнів через впровадження компетентнісного та діяльнісного підходів у 7-9 класах НУШ. Інтеграція мови, літератури та медіаграмотності, що дозволяє вчителю конструювати індивідуальні освітні траєкторії та розвивати м'які навички школярів. Використання цифрових інструментів, арт-терапевтичних практик та педагогіки партнерства для створення безпечного й інклюзивного творчого простору.

Тема 2.2. Методичні засади реалізації діяльнісного та інтегрованого підходів у процесі викладання української мови і літератури.

Організація освітнього процесу через різні види діяльності учнів: аналіз художнього тексту, дискусії, рольові ігри, проєктну роботу, творчі інтерпретації. Учень як активний учасник пізнавального процесу, що сприяє глибшому осмисленню літературних явищ та формуванню читацької компетентності. Інтеграція змісту української мови і літератури з історією, мистецтвом, філософією, зарубіжною літературою та іншими предметами, що дозволяє бачити художній твір у широкому культурному контексті і формує

системне мислення, розуміння міжкультурних зв'язків. Синтез діяльнісного та інтегрованого підходів як основа розвитку критичного мислення, комунікативних умінь, уміння працювати в команді та здатності інтерпретувати тексти, аргументувати власну позицію, співвідносити літературні образи з реаліями сучасності.

Тема 2.3. Універсальний дизайн навчання: гнучкий підхід до моделювання уроків української мови і літератури.

Концептуальні основи універсального дизайну навчання: принципи, мета та переваги UDL як філософії освітнього процесу, спрямованої на доступність для всіх учнів.

Надання множинних засобів залучення (Why). Мотивація та зацікавленість учнів на уроках словесності (вибір завдань, використання особистого досвіду).

Надання множинних засобів представлення інформації (What). Подача навчального матеріалу (тексти, правила, схеми) у різних форматах (аудіо, візуально, тактильно) для урахування різних стилів сприйняття.

Надання множинних засобів дії та вираження (How). Демонстрація учнями власних знань різними способами (письмо, усне висловлювання, відео, інфографіка, малюнки).

Використання технологій та інструментів для усунення бар'єрів під час вивчення літератури (наприклад, альтернативні формати текстів, гнучке оцінювання).

Алгоритм планування уроку з мови і літератури, що враховує потреби та можливості максимально широкого кола учнів.

Проектування уроків української мови і літератури, що враховують різноманітність потреб учнів та роблять навчання максимально гнучким та доступним.

Тема 2.4. Освітні інструменти (платформи, ресурси) та принципи групової онлайн-комунікації.

Шляхи підвищення ефективності якості освіти і надання усім учням рівного доступу до навчання. Зміна традиційних підходів на сучасні, наближені до реалій кожного учня/учениці.

Особливості цифрової компетентності вчителя як складової професійного розвитку.

Алгоритми застосування новітніх освітніх платформ та інтернет-ресурсів для організації сучасного уроку.

Можливості та формати освітніх платформ та інтерактивних додатків для організації уроків словесності.

Поняття штучного інтелекту в освіті та навички роботи з чат-ботом Chat GPT.

Специфіка, принципи та особливості онлайн-комунікації.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

1. Дослідження й аналіз модельних навчальних програм із української мови і літератури з метою визначення основних підходів викладання

- предмета та ефективності запропонованих видів мовленнєвої діяльності.
2. Модифікація змісту обраної теми уроку для класу з різним рівнем мотивації (30% – висока мотивація, 70% – ігрові методики) діяльнісно-ігровим шляхом.
 3. Модифікація плану-конспекту традиційного уроку з урахуванням ключових навичок НУШ (креативність, критичне мислення, комунікація, кооперація).
 4. Створення віртуальної дошки для уроку мови, літератури на обрану тему з правилами модерації, зазначенням коментарів та переліком «реакцій» (стікерів) для оцінювання думок.
 5. Створення банку завдань компетентнісної спрямованості на одну із вибраних тем модельної навчальної програми для 7-9 класів, які одночасно формують предметні знання та розвивають навички Soft Skills.

3.2. Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

1. Які форми інтеграції української мови і літератури з іншими навчальними предметами є доцільними?
2. Як забезпечити інформаційну безпеку та медіаграмотність під час роботи з онлайн-ресурсами?
3. Які методи та прийоми сприяють формуванню в учнів умінь аналізувати, відбирати, оцінювати та критично осмислювати інформацію з різних джерел?

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ І ДЖЕРЕЛ

Нормативно-правові документи

1. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року: розпорядження КМУ від 14.12.2016 № 988-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-p> (дата звернення: 09.12.2025).
2. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти : Постанова КМУ від 30.09.2020 № 898 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ від 30.08.2022 №972). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16> (дата звернення: 09.12.2025).
3. Професійний стандарт за професіями «Вчитель закладу загальної середньої освіти» : наказ МОН України від 29.08.2024 № 1225. URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/646-ilovepdf_merged.pdf (дата звернення: 09.12.2025).
4. Типова програма підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти» : наказ МОН від 12.10.2022 № 904 URL : <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-programi-pidvishennya>

[-kvalifikaciyi-vchiteliv-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti-yaki-vprovadzhuyut-novij-derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti](#) (дата звернення 17.12.2025)

Основна література

1. Бучма В.В., Дзюбка Л.В. Формування навичок ефективної взаємодії учнів підліткового віку. *Вікова та педагогічна психологія*. Випуск 71. 2025. С.111-117.
2. Гарькавець С.О., Волченко Л.П. Спілкування в педагогічному процесі: навч. посіб. Житомир : ТОВ «Видавничий дім «Бук-Друк», 2021. 100 с.
3. Інструктивно-методичні рекомендації щодо запровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах загальної середньої освіти. URL: <https://bit.ly/3VRpfYf> (дата звернення: 09.12.2025).
4. Кобинець Я. Підходи Нової української школи, або Шлях до дитячого серця. URL:<https://www.schoollife.org.ua/pidhody-novoyi-ukrayinskoyi-shkoly-abo-shlyah-do-dytyachogo-sertsya/> (дата звернення: 10.12.2025).
5. Модельні навчальні програми. URL: <https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-ni-prohramy/> (дата звернення: 09.12.2025).
6. Пометун О.І. Урок, що розвиває критичне мислення. 70 методів в одній книзі: навч.-метод. посіб. Київ, 2020. 104 с.
7. Тонне О. Теоретичний аналіз поняття педагогічної взаємодії учасників освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2023. №11 (5). С. 88-94.

Додаткова література

1. Бахтіна Г. П. Інформатизація суспільства та проблема «кліпового мислення». URL: <http://kpi.ua/1102-7> (дата звернення: 10.12.2025).
2. Богосвятська А., Кудрик Л. Комунікативна компетентність педагога-коуча. *Зарубіжна література в школах України*. 2020. № 4. С. 12-17.
3. Гура Т.Є. Діяльнісний підхід у базовій середній освіті: від педагогічної теорії до освітньої практики. Нова українська школа у базовій середній освіті: впевнені кроки Запорізької області : наук.-метод. посіб. 2022 р. URL: https://znayshov.com/News/Details/naukovometodychnyi_posibnyk_nova_u_krainska_shkola_u_bazovii_serednii_osviti (дата звернення: 19.12.2025).
4. Гусак В.М. Нові ролі педагога у контексті реформ сучасної української школи. Педагогіка партнерства як основа розвитку суб'єктів освітньої діяльності в умовах НУШ: матеріали наук.-практич. конф. URL: <http://conf.zippo.net.ua/?p=79> (дата звернення: 09.12.2025).
5. Дмитренко О. Більше, ніж гра: діяльнісний підхід у Новій українській школі. URL: <https://osvita.ua/school/method/85081/> (дата звернення: 19.12.2025).